

DERLEME

Göçün Kadın Yaşamı ve Sağlığı Üzerine Etkileri The Effects of Immigration on Women Life and Health

Kumru Kurtuldu¹, Ebru Şahin²

¹ Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Ordu, TÜRKİYE

²Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Ordu, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt:09/08/2018

Kabul tarihi/ Date of acceptance:17/08/2018

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Turkey, 2018

ÖZET

Bu derlemenin amacı göçün kadın sağlığı ve yaşamı üzerine etkilerini ortaya koymaktır.

Göç, kadın sağlığını önemli derecede etkileyen bir faktördür. Kadınlar çalışmak için, ailesel nedenler ile, savaş ve zulümden kaçmak için göç edebilirler. İsteğe bağlı ya da zorunlu olarak meydana gelen bu göçler kadının günlük yaşamını ve sağlığını olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. Göç hareketleri ile birlikte eğitimi devam eden bireylerin eğitimi yarıda kesilebilmektedir. Ekonomik sebepler ile ülkemize göç eden kadınların, daha çok ev işleri, eğlence ve turizm sektörlerinde çalıştıkları belirlenmiştir. Göçmen kadınlarda göç ile beraber çok kültürlülüğün artmasına bağlı olarak uyum sorunları yaşanmaktadır. Göçmenlik ile birlikte aileler parçalanmış ve sosyal bağlantılar azalmıştır. Ülkemizde yaşayan göçmen kadınlarda en çok karşılaşılan sağlık problemleri arasında bulaşıcı hastalıklar, vajinal enfeksiyonlar, aile planlaması hizmetlerinden yararlanamama, hastanede yapılan doğum sayısının az, evde yapılan doğumların sayısının çokluğu, düzensiz adet kanamaları, kendiliğinden meydana gelen düşükler, çok sayıda ve kısa aralıklarla meydana gelen gebelikler yer almaktadır.

Göçün, kadınların günlük yaşamları ve sağlıkları üzerindeki etkilerine bakıldığında genellikle yaşam kalitesini olumsuz etkilediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Göç, kadın, kadın sağlığı, yaşam.

ABSTRACT

The purpose of this compilation is reveal the effects of immigration on women's health and life. Migration is an important factor significantly effecting the health of women. Working with the family to work means migration to escape war and tyranny. If you think you do not look in your life, it can be affected that you live and your health is positive. The education of the individuals who continue their education together with the migration movements is reduced by half. For economic reasons, the meaning of migrating to our country is mostly in the interior, leisure and tourism sectors. Immigrant women live in harmony depending on the multicultural nature of migration. With migration, families are torn apart and social language is diminished. The most common health problems of immigrant women living in our country are; diseases, vaginal infections, inability to benefit from family planning services, fewer births in the hospital, multiple births at home, irregular menstruation, spontaneous suffocation, numerous and short intervals. It can be said that immigration usually results in negative consequences on women's daily lives and their health and their quality of life.

Keywords: Migration, women, women health, life.

Sorumlu yazar/Corresponding Author:

Dr. Öğr. Üyesi Ebru ŞAHİN

Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Hemşirelik Bölümü Cumhuriyet Yerleşkesi, 52200, Ordu, Türkiye

e-mail:ebregabalci_@hotmail.com

Atıf/Citation: Kurtuldu K, Şahin E. (2018). Göçün kadın yaşamı ve sağlığı üzerine etkileri. Ordu University Journal of Nursing Studies, 1(1), 37-46.

Giriş

Kadın sağlığı, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından “kadında sadece hastalık veya sakatlık olmaması değil, beden, ruhen, sosyal yönlerden tam olarak iyi olması” şeklinde tanımlanmıştır (DSÖ, 2011). Kadın sağlığı psikososyal faktörler, politik faktörler, kadın statüsü, ekonomik faktörler, yasalar, politikalar, insan haklarının varlığı, mevcut olan sağlık sistemi, kadının biyolojik özellikleri, eğitim düzeyi sağlık olanakları, çalışma ortamı ve aile için ilişkiler gibi faktörlerden etkilenmektedir (Coşkun, 2012; Şirin ve Kavlak, 2016; İlçioğlu ve ark. 2017).

Kadın sağlığını önemli derecede etkileyen bir diğer faktör de göçtür. Kadın sağlığını farklı şekillerde etkileyen göç, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “ekonomik, toplumsal ya da siyasi sebepler ile kişiler ile toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Göç eden bireyler göçmen, mülteci ve sığınmacı olarak sınıflandırılmışlardır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), göçmen kavramını “Maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek ve kendisi ya da ailesinin gelecekte beklenenlerini arttırmak için başka bir ülkeye ya da bölgeye göç eden birey ve aile fertleri” olarak tanımlamıştır (IOM, 2015). Mülteciler, sahip olduğu özellikler, mensubu olduğu sosyal gruplar ve siyasi görüşleri nedeni ile vatandaşı olduğu ülkenin zulmünden korkan ve o ülkenin koruması altında olmak istemeyen kişilerdir. Sığınmacı ise, yasal yollar ile bir ülkede mülteci olarak kalmak isteyen ve bunun için gerekli belgeler ile başvuru yapan ve başvuru sonucunu bekleyen bireylerdir (IOM, 2015).

Göçler ilk zamanlarda coğrafi sebepler, uzun süreli açlık, savaşlar ve iklim gibi zorunlu durumlar ile meydana gelmekteydi (Akıncı ve ark., 2016). Günümüzde ise insanlar; ekonomik krizler, iç karışıklıklar, sürgünler, etnik çatışmalar, gelir eşitsizlikleri, yaşanan bölgede arzu edilen refah seviyesine ulaşamama, gelişmiş ülkelerde iş gücü açıkları, nüfus baskısı, adaletli dağıtılmamış topraklar, işsizlik ve istihdam sorunları, iş değişikliği, verimde düşüklük, tarımda makineleşmenin

artması, eğitimle birlikte artan hareketlilik, iklim şartları, tarım alanlarının özellikleri, terör, kan davaları, aile birleşmeleri, gelecek nesile daha iyi yaşam ve eğitim koşulları sağlama isteği, baskıcı politikalar, huzurlu yaşama isteği gibi nedenler ile göç etmektedirler (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2006; Yılmaz, 2014; Şen, 2014; Şahin ve Düzgün, 2015; Arabacı ve Hasgöl, 2016).

Savaş, doğal afet ve sürgün gibi yaşadıkları yerden zorunlu olarak ayrılan insanların yaptığı göç zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır. İnsanların daha iyi şartlarda yaşamak için yaptıkları göç ise gönüllü göç olarak tanımlanır (Yılmaz, 2014). Göç hareketleri ile birlikte farklı kültürler karşılaşmakta ve insanların bir arada yaşama isteği uyum sağlama süreci ile birlikte gerçekleşmektedir. Bazen bu süreçte uyumsuzluklar ve kültürler arası iletişim kopuklukları meydana gelebilmektedir (Akıncı ve ark., 2015).

Dünya’da ve Türkiye’de giderek artış gösteren göçler, tüm bireyleri etkilemekte sonuçları özellikle kadınlar için daha ağır olmaktadır (Çelik ve Sevil, 2016). Son tahminlere göre tüm dünyada zorla yerlerinden edilen 25 milyon insanın %70’ini kadınlar oluşturmaktadır (Bahar-Özvarış, 2017). Meydana gelen göç olaylarında kadınlar hem kadın hem de göçmen olarak ayrıcalıklı gruplar olduğundan iki kat daha fazla risk altındadır. Tüm bunlara bağlı olarak günümüzde artık göç bir kadın sorunu haline gelmiştir.

Bu derlemenin amacı günümüzde son derece önemli hale gelen göç olgusunun kadınların yaşamı ve sağlıkları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Böylece göç sürecinde yaşanan olumsuz durumları en aza indirmek, göçmenlerin yaşadıkları sorunlar ile ilgili bir farkındalık yaratabilmek hedeflenmiştir. Bu derlemede kullanılan kaynaklar, Google akademik ve Pubmed veri tabanlarına anahtar kelimeler girilerek elde edilmiştir. Ek kaynak olarak kongre bildirileri ve basılı kitaplar kullanılmıştır. Makalenin giriş kısmında göç ve kadın sağlığı ile ilgili temel kavramlar ve göç nedenleri verilmiştir. Daha sonra göçün kadın yaşamı ve sağlığı üzerine etkileri incelenmiştir. Göçün kadın yaşamına etkileri başlığı altında

eğitim, sosyal yaşam, evlilik ve aile ilişkileri, iş hayatı konuları ele alınmıştır. Göçün kadın sağlığı üzerine etkileri başlığı altında genel olarak üreme sağlığı ve ruh sağlığı ele alınmış olup diğer sağlık sorunlarına da kısaca değinilmiştir.

Göçün Kadın Yaşamına Etkileri

Göç hareketleri kadının eğitimini, sosyal yaşamını, evliliğini ve aile ilişkilerini, iş hayatını ve sağlığını önemli derecede etkilemektedir.

Eğitim

Göç edilen bölgenin dilini bilmeme, eğitimi devam ettirmeye engel olan en önemli faktörlerden biridir. Göç ile birlikte bireylerin eğitimi yarıda kesilebilmektedir.

Ülkemizde bulunan Suriyeli kadın göçmenlerin eğitim özellikleri incelendiğinde %18.4'ünün hiç eğitim almadığı, ayrıca kadınların %16.1'i ilkokulu terk ettiği ve kadınların sadece %33.0'ının ilkokuldan mezun olduğu belirlenmiştir. Üniversite mezunu kadınların oranının %6.8 iken lisansüstü eğitimlerini tamamlayan oranı sadece %5'tir (Balcılar, 2016). Akpınar'ın ülkemizde bulunan Suriyeli kadınlar üzerinde yaptığı çalışmada Suriyeli kadın göçmenlerin çeşitli eğitim kurslarına katıldığı, en popüler eğitim kursunun "Kuran-ı Kerim" kursu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kadınların %27'sinin herhangi bir Kur'an kursuna katıldığı, bir başka en çok katılımın gerçekleştiği kursun ise "Türkçe Okuma-Yazma Eğitimi" olduğu, kadın sığınmacıların %18'inin dikiş ve nakış ile ilgili bir eğitim kursuna katıldığı, kadınların erkeklere göre daha fazla kuaförlük ve el işleri eğitimi kurslarına katılım gösterdiği belirlenmiştir (Akpınar, 2017).

Sosyal Yaşam

Farklı kültürlere sahip bireylerin bir araya gelmesi, kültürel uyum sorunlarını meydana getirmektedir. Göç hareketleri sonucunda farklı geçmişe sahip olan insanlar dil, din, gelenek ve kültür olguları ile beraber yaşamlarını devam ettirmek zorunda kalmaktadırlar (Aksoy, 2012).

Göç olgusu kısa zamanlı ve geçici bir olay olarak görülmesine rağmen, giderek kalıcı bir

hale gelmektedir. Bu durum göç edilen ve göç alan bölgelerdeki halkın psikolojisini ve tepkilerini ister istemez etkilemektedir (Oytun ve Gündoğan, 2015). Göçmen nüfusunun giderek artması ve mültecilerin günlük yaşamda daha fazla yer almaya başlaması yerlin halkın mülteciler ile ilgili görüşlerini etkilemektedir. Göçmenlere yönelik toplumda özellikle ahlaki normlar, kültürel yapı ve ekonomik yük gibi konularda negatif tutum ve tehdit algısı oluşabilmektedir (Düşündere ve Çilingir, 2017). Yerli halkın göçmenlere yönelik davranışları incelendiğinde, halkın göç edenlere kültürel açıdan yüksek oranda mesafeli davrandıkları, demografik açıdan kaygı duydukları, özellikle işlerinden olma ve gelir kaybı kaygısı yaşadıkları, ev fiyatlarının yükselmesi ile birlikte ekonomik kaygılarının arttığı görülmektedir. Genel olarak yerli halk, mültecilerin sosyal hizmetlere yük olduğunu ve kamu hizmetlerinde gecikmelere neden olduklarını düşünmektedir. Bunlara ek olarak göç edenleri sıklıkla hastalıkların ve suçun nedeni olarak görmekte ve onlara karşı güvensizlik duymaktadır. Tüm bunların sonucunda sosyal dışlanma meydana gelmektedir. Göç edenler birçok yerde, okullarda, resmi daireler, hastanelerde, işyerlerinde, mahallelerde istenmemektedirler ve bu durum açık olarak belirtilmektedir. Göç edenler çoğu yerde hor görülmeğe buna bağlı olarak uyum sağlamaları zorlaştırmaktadır. Böyle bir bakış açısı göç edenlerin topluma uyum sağlamasını zorlaştırmaktadır (Tunç, 2015; Türk Tabipler Birliği [TTB], 2016).

Göç ile birlikte çok kültürlülük artmakta ve sosyal çevreye uyum sorunları yaşanmaktadır. Göçmenlerin uyum süreci sosyal mesafe, sosyal kimlik, din, medeni durum, eğitim, yaş ve göç edilen yerde kalış süresi gibi pek çok faktörden etkilenmektedir. Bekar bireylerin evli bireylere ve erkeklerin kadınlara göre daha hızlı uyum sağladıkları belirlenmiştir. Göç eden kadınların uyum sorunlarında en önemli etken dil problemidir. Ayrıca sosyal mesafe, ayrımcılık, din farklılıkları da kadınların uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır (Taşçı-Duran ve ark., 2012; Saygın ve Hasta, 2018). Türkiye'nin bir bölgesinde göçmen kadınlar ile yapılan bir araştırmada, birçok kadının parasal imkanları yeterli olmadığı ve korktukları için,

ayrıca buldukları yeri çok iyi bilmediklerinden ötürü evlerinden dışarı çıkmak istemedikleri saptanmıştır (Kömürcü ve ark., 2011).

İş Hayatı

Göçmen veya sığınmacı kadınların işgücü alanındaki durumları incelendiğinde, kadınların bakım ve ev işlerinde, tekstil mağazalarında satış personeli, garsonluk gibi hizmet sektörlerinde, turizm sektöründe ya da imalat atölyelerinde ucuz işçiler olarak veya seks işçiliği gibi toplumsal cinsiyet rollerine dayalı işlerde kayıt dışı olarak çalıştıkları görülmektedir (Coşkun, 2017). Göç eden kadınlar, erkeklere göre daha az ücretli ve hizmeti içeren işlerde, daha düşük statüde, hastalık açısından riskli, çeşitli istismarlara maruz kaldıkları işlerde çalışmaktadırlar (Baş ve ark., 2017). Kadınlar hem cinsiyetlerinden dolayı hem de göçmen oldukları için haksızlığa uğramakta ve emek piyasasında dezavantajlı duruma düşmektedirler (Demirdizen, 2013). Türkiye'deki göçmenlerin çalıştıkları alanlar ve geldikleri ülkeler incelendiğinde ev işçilerinin Moldova, Türkmenistan ve Özbekistan; tekstil işçilerinin Moldova ve Romanya; lokanta ve gıda sektörü işçilerinin de Filipinler, Ukrayna, Pakistan, Bulgaristan ve Romanya gibi ülkelerden geldiği tespit edilmiştir (İçduygu, 2004).

Evlilik ve Aile İlişkileri

Göçmen nüfusun büyük kısmını çocuk, genç yaşta bekar ve eşlerinden ayrılmış kadınlar oluşturmaktadır. Bu mülteciler ile ilgili en önemli sorunlardan biridir. Bu durum yerli halk içerisinde çok eşlilik yaşanmasına, boşanmaların, bu konu ile ilgili endişelerin, aile içi çatışmaların ve ahlaksal kaygıların artmasına neden olabilmektedir (Kaypak ve Bimay, 2016). Türkiye'de yapılan bir araştırmada, mülteciler ile evliliklerin %6'sının kuma evliliği şeklinde gerçekleştiği bildirilmiştir (KAMER, 2017). Göçmenlik ailelerin parçalanması ve sosyal bağlantıların azalmasına neden olmaktadır (Hiott ve ark., 2008).

Kadınların evlenmek için göç edebildikleri gibi farklı nedenler ile göç ettikten sonra da evlenebilirler. Evlenme amacı ile yapılan bu

göçe evlilik göçü adı verilmektedir. Çoğu ülkede evlilik göçü kadınlar için aile oluşumu ve daha iyi şartlarda yaşamak demektir. Belçika ve Almaya'da yaşayan Türk kadınlar için evlilik göçü akrabaların tesirinden kurtulmak ve daha özgür bir şekilde yaşama isteğini içermektedir. Aynı şekilde gerçekleştirilen uluslararası evlilikler Kore, Tayland, Filipinler ve Japonya'daki bazı kadınlar için güvenli yerleşme ve yasal olarak o ülkede yaşama ve statü elde etmenin bir yolu gibi düşünülse de Porto Riko'lu kadınlar için, bağımsız hareket edebilmenin bir aracına ve ekonomik seçeneğine dönüşmektedir (Deniz ve Özgür, 2013)

Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkileri

Göç sebebi ne olursa olsun göçten en fazla etkilenen riskli gruplar arasında kadınlar ve çocuklar yer almaktadır. Göç edilen yerin gelir düzeyi kadının sağlığını kötüleşme ya da iyileşme yönünde etkilemektedir. Kadın, gelir düzeyi daha yüksek bir ülkeye göç ettiğinde sahip olacağı fırsatlar artacağından sağlık hizmetlerinden daha fazla yararlanabilecek ve sağlık durumu iyileşecek ve gelişecektir (Tuzcu ve Ilgaz, 2015).

Göçten olumsuz etkilenen kadınlara bakıldığında ise, oldukça sağlıksız koşullarda yaşamlarını sürdürmekte, dengesiz ve yetersiz beslenmektedir. Bunlara bağlı olarak ciddi sağlık problemleri yaşamaktadırlar. Göç edilen bölgede yeterince sağlık kuruluşunun olmaması, göç eden bireylerin gelir düzeylerinin düşük olması, ekonomik açıdan sürekli sıkıntı yaşamaları, dil engelinin bulunması, sağlık sigortalarının olmaması, geleneksel yaşam biçimine sahip olmaları, hanede çok sayıda ailenin yaşaması, yaşanan olağanüstü duruma ve şiddete bağlı gelişen ruhsal bozukluklar, hijyen sorunları, temiz içme suyu sağlanamaması ve atıkların uzaklaştırılmaması, stres faktörleri, çalışan annelerin çocuklarına bakacak birilerinin olmaması, elverişsiz konaklama, toplu yaşamak zorunda olma, düşük gelir düzeyi gibi faktörler göç eden bireylerin sağlık durumlarını olumsuz yönde etkilemektedir (Topçu ve Başer, 2006; Aksu ve Sevil, 2010; Bilican ve Ayan, 2016; TTB, 2016; Gümüş ve ark., 2017; Aydoğan ve Metindaş, 2017). Bu olumsuz faktörlere ek

olarak sağlık personellerin göç eden bireylere karşı uygun olmayan davranışlarda bulunması ya da ayrımcılık uygulaması göç eden hastalar ile etkileşimlerini, tıbbi karar verme ve bakım davranışlarını olumsuz etkileyebilmektedir (Dias ve ark., 2012). Sağlık personelinin bu olumsuz davranışları nedeni ile göç edenlerin tedaviye uymaları zor bir hale gelmekte, sağlık hizmetlerinden yararlanma oranları düşmektedir. Bunların sonucunda göç edenlerin fiziksel ve ruhsal sağlıkları olumsuz etkilenmektedir (Çaman ve Özvarış, 2010; Önal ve Keklik, 2016).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, mülteci kadınların diğer kadınlara göre sağlık durumlarının daha kötü olduğunu ve kadınların olumsuz sağlık davranışı geliştirme bakımından daha riskli olduklarını belirtmektedir (UNFPA, 2016). Yapılan bir çalışmada göç eden kadınların %65'i sağlık durumlarının zayıf ve kötü olduğunu ifade etmiştir. (Schoevers ve ark., 2009). Ülkemizde yaşayan göçmen kadınlarda en çok karşılaşılan sağlık problemleri arasında bulaşıcı hastalıklar, vajinal enfeksiyonlar, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, fiziksel ve cinsel şiddet, aile planlaması hizmetlerinden yararlanamama, hastanede yapılan doğum sayısının az, evde yapılan doğumların sayısının çokluğu, düzensiz adet kanamaları, kendiliğinden meydana gelen düşükler, çok sayıda ve kısa aralıklarla meydana gelen gebelikler yer almaktadır (Topçu ve Başer, 2006).

Aniden gelişen göç olgularında bulaşıcı hastalıklar kadar bulaşıcı olmayan hastalıkların da tanı, tedavi ve izlemleri büyük sorun yaratmaktadır. Sağlık hizmetlerine ulaşamama ve koruyucu sağlık hizmetlerinden faydalanama yeni bulaşıcı olmayan hastalıkların oluşmasını kolaylaştırmaktadır. Ek olarak zorlu yaşam ve kötü çevre koşulları da bulaşıcı olmayan hastalıkları arttırmaktadır. Bu hastalıkların tedavi edilmediği durumlarda ekonomik açıdan da bir yük oluşmaktadır. Hipertansiyon, diabetes mellitus, iskemik kalp hastalığı, böbrek yetmezliği, kanser gibi bulaşıcı olmayan hastalıklar hem Suriye'de hem de ülkemize göç etmiş Suriyeli sığınmacılarda önemli birer sağlık sorunudur. Ülkemizdeki sığınmacı ailelerde kronik hastalığı olan bireylerin oranı AFAD tarafından

%7 olarak bildirilmiştir. Konutlarda rutubet önemli bir sorundur ve astım, bronşit, alerji, kronik ağrı gibi hastalıklarla ilişkilidir. Kalabalık yaşam hava yolu ile ve temas ile bulaşan enfeksiyon hastalıklarının ortaya çıkması ve yayılması için de bir risk oluşturmaktadır (Aydoğan ve Metintaş, 2017).

Göç ve Üreme Sağlığı

Göçlerle beraber travma yaşayan göç eden kadınların sorunlarının başında üreme sağlığı riskleri bulunmaktadır (Yıldırımkaya, 2014). Göç eden kadınların başlıca üreme sağlığı sorunları; cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, gebelik ve doğum komplikasyonları, şiddet ve istismar, psikolojik rahatsızlıklar ve üreme sağlığı hizmetlerine erişememektir (Yağmur ve AYTEKİN, 2018).

Göç eden kadınların evlilik yaşı düşüktür. Evlilik yaşının düşük olması ile birlikte doğurganlık sayıları fazladır. Edirne'de yapılan bir çalışmada göçmen kadınların ortalama evlilik yaşının 18, ilk gebelik yaşının ise 19 olduğu saptanmıştır (Baş ve ark., 2015).

Göç eden kadınların doğum öncesi bakım alma, hastanelerde doğumu gerçekleştirme, doğum sonu bakım ve üreme sağlığı hizmetlerinden daha az yararlandıkları saptanmıştır (Islam ve Gangnon, 2016). Üçyüzyetmiş kadınla yapılan bir araştırmada, bu kadınları %88.9'unun en az bir doğum yaptığı belirlenmiştir. İlk doğum yaşı küçüldükçe ve eğitim yaşı azaldıkça çocuk sayısının arttığı, kadınların doğum öncesi bakım alma oranının azaldığı belirlenmiştir (Kalkan ve ark., 2014). Kadınların doğumlarını sağlık kuruluşlarında yapmaları hem bebeklerinin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelmesi hem de kendi sağlıkları için son derece önemlidir. AFAD tarafından hazırlanan "Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar" raporuna göre doğumların %96'sı hastane ya da kliniklerde gerçekleşmiştir. Kadınların büyük çoğunluğunun doğumlarını sağlıklı bir şekilde gerçekleştirdiği görülmektedir. Aynı raporda sağlık kuruluşları dışında yapılan doğumların oranı %4 olarak verilmiştir (AFAD, 2014).

Göç eden kadınların gebeliği önleyici yöntem kullanma ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların tedavisi konusunda istekli olmadıkları görülmektedir (Islam ve Gagnon,

2016). Göçmen kadınların neredeyse hepsinin uzun etkili bir yöntem kullanma oranlarının düşük olduğu, tüp ligasyon ve acil kontrasepsiyon yöntemlerine ilişkin bilgilerinin de eksik olduğu belirlenmiştir (Salisbury ve ark., 2016). Yapılan bir araştırmada "Aile planlaması yöntemi kullanıyor musunuz" sorusunu cevaplayan 313 kadının %82.1'i aile planlaması yöntemi kullanmadıklarını ifade etmiştir (Kalkan ve ark., 2014).

Genç kızların tecavüzü içeren şekilde cinsel şiddet görmesi, ihtiyaçları karşılığında cinsel birlikteliğe mecbur bırakılması erken yaşlarda riskli cinsel davranışları meydana getirmektedir (AFAD, 2014; Şenol ve Dinç, 2014; TTB, 2016). Türkiye'de yapılan bir araştırmada, göç eden kadınların %8'inin cinsel istismar yaşadığı belirtilmiştir (MAZLUMDER, 2014). Başka bir çalışmada ise kadınların %22.5'inin taciz veya dışlanmadan şikayet ettiği belirlenmiştir (KAMER, 2017). Cinsel istismar ve şiddete maruz kalan kadınlar bu duruma karşı sessiz kalarak kabullendiklerini belirtmişlerdir (Krause ve ark., 2015).

Göç ve Ruh Sağlığı

Mülteci, sığınmacı ve göçmen bireylerde psikoz, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu ve diğer pek çok psikolojik hastalığın arttığı görülmektedir (Başterzi, 2017). Göç eden kadınların erkeklere göre daha fazla psikolojik sorunlar yaşadığı, özellikle göçün zorunlu olması halinde yaşadıkları problemlerin arttığı saptanmıştır (Doğanay ve ark., 2017). Yapılan çalışmalarda göç eden kadınların stresle baş etme becerilerinin göç etmeyen kadınlara göre daha yetersiz olduğu bulunmuştur (Topçu ve Beşer, 2011). Göçün erken dönemlerinde ve göç esnasında ruhsal travma yaşayanlarda hem göç döneminde hem de hayatları boyunca depresyon ve stres bozukluğu başta olmak üzere ruhsal hastalıkların ortaya çıkma olasılığı yüksektir (Başterzi, 2017).

İnsanların ruhsal durumlarını olumsuz şekilde etkileyen göç sadece göç eden bireyleri değil, göç edilen yerdeki yerli halkın da ruhsal durumlarını önemli derecede etkilemektedir. Korku ve kaygı, uyum sorunu, aitlik sorunu, yabancılaşma duygusu, boşluk hissi, kişilik-kimlik sorunu, aşağılanmışlık duygusu,

suçluluk duygusu, kuşkuculuk, stres ve depresyon, ötekileştirme sorunu ve güvensizlik duygusu göçmenlerde görülebilecek bazı psikolojik sorunlardandır. Göç alan yerdeki bireylerde ise kendini güvende hissetmeme, korku ve kaygı duygusu, önyargı görülebilmektedir (Aydın, 2017). Göç eden kadınların psikososyal sağlığını olumsuz etkileyen faktörlerden biri de ailelerinden ve doğup büyüdüğü topraklardan ayrı kalmalarıdır (Missal ve ark., 2016)

Hemşirelik Yaklaşımı

Göç eden kadınların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi aşamalarında hemşirelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Hemşireler, göçmenlerin riskli gruplar olduklarını kabul etmeli ve sağlık davranışlarının neler olduğunu bilerek, göçmenlerin sağlık hizmetlerine ulaşmalarını sağlamalıdır (Aksu ve Sevil, 2010; Gümüş ve Bilgili, 2015). Hemşire hizmet verdiği kadının ekonomik durumu, aile yapısı, geleneksel uygulamaları, inancı, iletişim yöntemleri, aile içi ve toplumdaki rolleri ve kültürel değerleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu bilgiler doğrultusunda kadını yargılamadan ve sorgulamadan bakım vermeye çalışmalı, transkültürel hemşirelik yaklaşımını uygulanmalıdır (Aydın ve ark., 2017).

Transkültürel hemşirelik yaklaşımının yanında göç eden kadınların uyum sürecinde yaşadıkları sorunları kaldırmak için uyumu zorlaştıran faktörler ortadan kaldırılmalıdır. Uyumu zorlaştıran ve göçmenlerin sağlık hizmeti almasını engelleyen en önemli faktör olan dil problemini ortadan kaldırmak için hem sağlık personeli hem de göçmenlere dil ile ilgili eğitimler verilmelidir (Arabacı ve ark., 2016).

Göçmen kadınlara cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve aile planlaması yöntemleri ile ilgili danışmanlık hizmetleri verilmelidir. Göç eden kadınların doğum öncesi bakım, aile planlaması hizmetleri ve koruyucu sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak için bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Bu danışmanlık ve farkındalık çalışmaları göç eden kadınların sağlıklarını olumlu yönde etkileyebilir (Yağmur ve Aytekin, 2018).

Gebelik sürecinde meydana gelen sorunları çözebilmek amacı ile göç eden kadınların

sağlık hizmetlerine erişimleri kolaylaştırılmalı, annelerin sağlık hizmetlerine erişme ve ulaşım aşamalarında yaşadıkları sorunlar ortadan kaldırılmalı ve bunlara yönelik yasal düzenlemeler yapılmalıdır (Aydın ve ark., 2017; Baş ve ark., 2017). Göç eden kadınlarda gebelik ve doğum sonu dönemde düzenli bakımlarının yapılması sağlanmalı ve bu bakımlar ev ziyaretleri ile desteklenerek kadınlar yaşadıkları ortamlarda değerlendirilmelidir (Aydın ve ark., 2017).

Şiddet ve istismara uğrayan kadınlar başta olmak üzere, göç eden kadınlara ruh sağlığı konusunda destek ve rehabilitasyon hizmetleri sağlanmalıdır. Göç sırasında ve sonraki dönemde cinsiyet göz önünde bulundurularak yapılacak girişimler planlanmalıdır. Sağlık hizmetlerine erişim sağlayan ve sağlık hizmetlerinden faydalanmak isteyen kadınların mahremiyetine her zaman saygı duyulmalı, kültürel farklılıklarına duyarlı olunmalı ve ön yargılı davranmadan bakım hizmeti verilmelidir. Sağlık personellerin bu duyarlı davranışları sayesinde, sağlık hizmeti alma isteği artacaktır (Başterzi, 2017; Yağmur ve AYTEKİN, 2018).

Sonuç ve Öneriler

Göç olgusu kadının günlük hayatını ve sağlığını olumlu ya da olumsuz olarak büyük ölçüde etkilemektedir. Göçler sonucunda kadınlar eğitimlerine devam edememekte, geçinebilmek için ücretli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Göç eden toplumlarda aile ve evlilik ilişkileri bozulmuş, sosyal bağlantılar kopmaya başlamıştır. Göç eden kadınlar birçok sağlık sorunu ile karşı karşıya kalmakta ve dil bilmedikleri için bu sorunların çözümü kolay olmamaktadır. Dil problemini ortadan kaldırmak için sağlık kuruluşlarında ve göçmenlerin başvurabileceği diğer tüm kurumlarda iletişimi sağlamak için tercümanlar bulunmalıdır. Göç eden kadınlar düzenli olarak ziyaret edilmeli ve yaşam koşulları, çalışma durumları, beslenme ve hijyen koşulları değerlendirilmelidir. Hemşireler bu sorunları belirleyerek, yasa koyucular ile birlikte ekip işbirliği içerisinde göç eden kadınların sağlık durumlarını ve yaşam koşullarını iyileştirmeye çalışmalıdır. Göçmen kadınların sağlık gereksinimleri belirlenmeli ve bu

gereksinimlerin giderilmesi için çalışmalar başlatılmalıdır. Göçmen kadınların sağlık durumlarını iyileştirmek, sağlık sorunlarını belirlemek ve önlemek için tarama programları ve eğitimler düzenlenmelidir. Ulusal ve uluslararası multidisipliner çalışmalar planlamalı ve yürütülmelidir. Göç eden kadınların sağlık hizmetine erişimini engelleyen faktörler belirlenmeli ve ortadan kaldırılmalıdır. Dil ve kültür bariyerlerini ortadan kaldırarak göçmenlere sağlık hizmeti ulaştırmak için kurulan "Göçmen Sağlığı Merkezleri" ülke genelinde yaygınlaştırılmalı, göçmenlerin bu merkezlerden düzenli sağlık hizmeti almaları sağlanmalı ve hem göçmenler hem de yerli halk bu merkezler hakkında bilgilendirilmelidir. Göçmenlere özel klinikler açılmalı ve düzenli olarak sağlık hizmeti almaları sağlanmalıdır. Yeni politikalar geliştirilmeli ve farkındalık çalışmaları yürütülmelidir. Göçmenler ve yerli halkın göç sürecine uyumunu kolaylaştırmak için etkinlikler, kamu spotları, dayanışma çalışmaları düzenlenebilir. Hemşireler ve diğer sağlık personelleri göç süreci, etkileri, göçmenlerin özellikleri ve yaşadıkları sorunlar hakkında bilgilendirilmeli, sorunların çözümü için eğitilmelidir.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee Approval: Kaynaklar bölümünde kullanılan literatür gösterilmiştir.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: KK, EŞ; Tasarım: KK, EŞ; Kaynak tarama: KK, EŞ; Makalenin Yazımı: KK, EŞ; Eleştirel inceleme: KK, EŞ.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Giderek artış gösteren göç kadın sağlığını olumsuz etkilemekte ve yaşam kalitesini düşürmektedir.
- Göç eden kadınların dil problemleri çözümlenmeli, sağlık hizmeti ulaştırılmalı, eğitim hakları, beslenme alışkanlıkları, sosyal güvenceleri, çalışma şartları iyileştirilmelidir.
- Koruyucu sağlık hizmetleri açısından hemşirelerin eğitim programları ve sağlık tarama programları düzenlemesi, yasa koyuculara göçün kadınlar üzerindeki riskli durumları iletilmesi ve önerilerde bulunması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2014). Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar. Erişim tarihi: 28.04.2018, Erişim: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadınlar_-2014_2_.pdf
- Akıncı B, Nergiz A, Gedik E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. Göç araştırmaları dergisi, 1(2), 58-83.
- Akpınar T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 3(03), 16-29.
- Aksu H, Sevil Ü. (2010). Göç ve Kadın Sağlığı. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim Ve Sanatı Dergisi, 2(3), 134-138.
- Arabacı Z, Hasgül E, Serpen A. (2016). Türkiye'de Kadın Göçmenlik Ve Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (36), 129-144.
- Aydın C. (2017). Göçmenlerin karşılaştıkları ve neden oldukları bazı psikolojik sorunlar ve çözüm önerileri üzerine bir analiz. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (Ibad), 305-316.
- Aydın R, Körükcü Ö, Kabukçuoğlu K. (2017). Bir göçmen olarak anneliğe geçiş: riskler ve engeller. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 9(3), 250-262.
- Aydoğan S, Metintaş S. (2017). Türkiye'ye gelen dış göç ve sağlığa etkileri. Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi, 2 (2), 37-45.
- Balcılar M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin sağlık durumu araştırması Türkiye'de yaşayan suriyeli mültecilerde

- bulaşıcı olmayan hastalık risk faktörleri sıklığı, AFAD, T.C.Sağlık Bakanlığı, World Health Organisation.
- Baş D, Arkant C, Muqat A, Arafa M, Sipahi T, Eskiocak M. (2015). Edirne'deki Suriyeli sığınmacıların durumu.18. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kongre Kitabı, Konya, 5-9 Ekim, 214-215.
- Baş M, Molu B, Gör A, Tuna H, Baş İ. (2017). Göç eden ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik değişiminin kadın ve çocuk yaşamına etkisi. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(3), 1680-1693.
- Bilican GV, Ayan S. (2016). İç göç ve kentleşme sürecinde kadının ekonomik yoksunluğu. Journal of International Social Research, (9) 46, 390-398.
- Coşkun AM. (2012). Kadın Sağlığı ve Hatalıkları Hemşireliği El Kitabı (1. bs.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, Promat Basım Yayım. s: 16-38.
- Coşkun E. (2017). Türkiye'de Kağıtsız Göçmen Kadınlar ve Sosyal Hizmetler. Çalışma ve Toplum Dergisi, 54(3), 1299-1315.
- Çaman KÖ, Özvarış ŞB. (2010). Uluslararası göç ve kadın sağlığı. Sağlık ve Toplum, 20 (4), 3-13.
- Çelik N, Sevil Ü. (2016). Göç ve kadın. Türkiye Klinikleri Journal of Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics, 2(2), 74-79.
- Demirdizen D. (2013). Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emegine Doğru mu?. Çalışma ve Toplum, 38(3), 325-346.
- Deniz A, Özgür EM. (2013). Antalya'daki Rus Gelinler: Göçten Evliliğe, Evlilikten Göçe. Sosyoloji Dergisi, 3(27), 151-175.
- Dias S, Gama A, Cargaleiro H, Martin MO. (2012). Healthworkers' attitudes toward immigrant patients: A cross-sectional survey in primary health care services. Human Resources for Health, 10: 14, 1-6.
- Doğanay H, Şahin F, Özdemir Ö. (2007). Feminist coğrafya ve kadın göçmenler. Doğu Coğrafya Dergisi, 12 (17), 7-16.
- Düşündere TA, Çilingir SY. (2017). Göçmenlere karşı kötümserlik artıyor mu? Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. Erişim tarihi: 28.04.2018 [http://www.tepav.org.tr/upload/files/14845693013.Gocmenlere Karsi Kotumserlik Artiyor Mu.pdf](http://www.tepav.org.tr/upload/files/14845693013.Gocmenlere%20Karsi%20Kotumserlik%20Artiyor%20Mu.pdf)

- Gümüş G, Kaya A, Yılmaz ŞS, Özdemir S, Başbüyük M, Coşkun AM. (2017). Suriyeli mülteci kadınların üreme sağlığı sorunları. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3(1):1-17.
- Gümüş Y, Bilgili N. (2015). Göçün sağlık üzerindeki etkileri. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 18(1), 63-67.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2006). *Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması*. Ankara.
- Hiott AE, Grzywacz JG. (2008). Migrant farmworker stress: mental health implications. *J Rural Health*, 24, 32-39.
- Islam MM, Gagnon AJ. (2016). Use of reproductive health care services among urban migrant women in Bangladesh. *BMC Women's Health*, 16, 15.
- İlçioğlu K, Keser N, Çınar N. (2017). Ülkemizde kadın sağlığı ve etkileyen faktörler Women's Health and Affecting Factors in Turkey. *Journal of Human Rhythm*, 3(3), 112-119.
- İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (MAZLUMDER). (2014). *Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadın sığınmacılar raporu*. Erişim tarihi: 28.04.2018. <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf>
- Kadın Merkezi Vakfı (KAMER). *Sığınmacı Kadınlar Beş İl Raporu*. Erişim:28.04.2018. http://www.kamer.org.tr/menus/kamer_vakfi_siginmaci_kadınlar_5_il_raporu.pdf
- Kalkan O, Gülay M, Vatan İ, Engindeniz FT, Bakış B, Özyürek MM. (2014). Bursa ili osmangazi ilçesi'nde ikamet eden suriyeli göçmenlerin temel sağlık durumlarının değerlendirilmesi. 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kitabı, s:457-458.
- Kaypak Ş, Bimay M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyokültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110
- Kesici, MR. (2015). Londra'da Çalışan Türkiyeli Göçmenlerin Çalışma Süreleri ve Sosyal İlişkileri, 212-224. In *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings*.
- Krause S, Williams H, Onyango MA, Sami S, Doedens W, Giga N. (2015). Reproductive health services for Syrian refugees in Zaatri camp and Irbid city, Hashemite Kingdom of Jordan: An evaluation of the minimum initial services package. *Conflict and Health*, 9 (Suppl 1), 4.
- Oytun O, Gündoğar SS. (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri. *Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)*. Erişim: 28.04.2018. http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Suriyeli_Siginmacilari_n_Turkiyeye_Etkileri.pdf
- Önal A, Keklik B. (2016). Mülteci ve sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimde yaşadığı sorunlar: Isparta ilinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7 (15), 132-148
- Salisbury P, Hall L, Kulkus S, Paw MK, Tun, NW, Min AM. (2016). Family planning knowledge, attitudes and practices in refugee and migrant pregnant and post-partum women on the thailand- myanmar border – a mixed methods study. *Reproductive Health*, 13, 94.
- Saygın S, Hasta D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 10(3), 302-323.
- Schoevers MA, Muijsenbergh ME, Largo-Janssen AL. (2009). Self-rated health and health problems of undocumented immigrant women in the Netherland: a descriptive study. *J Public Health Policy*, 30 (4): 409-422.
- Şahin İ, Düzgün O (2015). Türkiye'ye Gerçekleştirilen Ortadoğu Kaynaklı Zorunlu Göçlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri: 1979-2014 Arası. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 167-195.
- Şen M. (2014). Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum*, 40(1), 231-256.
- Şenol D, Dinç A. (2016). Türkiye'nin Suriyeli çocuk gelinleri: sosyolojik bir değerlendirme. *Üsküdar Üniversitesi Suriyeli Çocuklarla El Ele Uluslararası Göç ve Çocuk Sempozyumu*. İstanbul. 17-18 Kasım.
- Şirin A, Kavlak O. (2016). *Kadın Sağlığı*. Nobel Tıp Matbaacılık. Ankara.
- Taşçı-Duran, E, Okçay H. (2012). Etnik iletişim kadın sağlığını nasıl etkiliyor?, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 25, 251-257.
- Topçu S, Beşer, A. (2006). Göç ve sağlık. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 37-42.
- Tunç AŞ. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Tuzcu A, Ilgaz A. (2015). Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56- 67.

- Türk Dil Kurumu. (2018). Erişim tarihi: 14.04.2018, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ad1c21864eb01.95838793
- Türk Tabipler Birliği. (2016). Savaş, Göç ve Sağlık, Türk Tabipleri Birliği Yayınları, Ankara.
- Uluslararası Göç Örgütü (2015). Göç Terimleri Sözlüğü. Erişim: 28.04.2018 http://www.turkey.iom.int/documents/goc_terimleri_sozlugu.pdf.
- United Nations Population Fund (UNFPA). (2016). Women and girls in the Syria crisis: UNFPA response facts and figures. Erişim: 03.05.2018. <https://www.unfpa.org/sites>
- World Health Organization (WHO). (2011). Human rights and gender equality in health-sector strategies how to assess policy. Geneva: Publications of the World Health Organization, s: 9-21.
- Yağmur Y, Aytekin S. (2018). Mülteci kadınların üreme sağlığı sorunları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 11(1), 56-60.
- Yılmaz A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. Turkish Studies, 9(2), 1682-1704.